

ปลูก "รักการอ่าน" ด้วยรากฐานห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ Growing "Love of Reading" with the Foundation Master School Library

เบญจนา ทองนัย พรทิพย์ ฌนอมกุลบุตร
สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
e-mail: benjana.t@psu.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อให้ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ การทำฐานข้อมูลการสืบค้น และการให้บริการยืม-คืนด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ (2) เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการบริการห้องสมุดโรงเรียน ให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหรือแหล่งเรียนรู้ (3) เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนและครู เริ่มดำเนินการจัดโครงการห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2556-2559 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา เขต 2 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีวิธีดำเนินการดังนี้ (1) ประชาสัมพันธ์เชิญโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ และขอรับบริจาคหนังสือ (2) คัดเลือกโรงเรียนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ โดยลงพื้นที่และประเมินสภาพความพร้อมของห้องสมุดโรงเรียน (3) จัดอบรมความรู้พื้นฐานด้านการจัดการห้องสมุดสำหรับครูและนักเรียนที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด (4) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน (5) จัดกิจกรรม Open Library @School เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน โดยมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 6 โรงเรียน นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 410 คน ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.70)

คำสำคัญ:

ห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ, การอ่าน, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

Master School Library project is organized to these specific purposes: (1) to give information resources management knowledge, making the searching database and circulation service by automatic-library system, (2) to improve the environment and school library services for being the learning resources center, (3) to promote reading activity for student and teacher. Master School Library Project has launched from October 2012 to September 2016. The targets of this project were Primary school which located under the Primary Educational Service Area Office 2 Hat Yai District Songkhla Province.

The methods of this project were these following steps: (1) to promote and invites the schools to be a part of the project and ask for a donation of books, (2) to select the schools that want to participate in this project and evaluate the availability of school library, (3) to train the basic of library management for teacher and student who work in the library, (4) to improve the environment in the library for being the learning resources center for student and community, (5) to organize an event “Open Library @School” to Cultivate a Love of Reading in Students. There are 6 schools and 410 students. The result of this project found out students who participated were satisfied with the very good level (averaged 4.70)

Keyword:

Master School Library, Reading, Primary School

บทนำ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีนโยบายส่งเสริมการบริการวิชาการแก่สังคม โดยใช้ทรัพยากรของสถาบันร่วมกันทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลในหลายลักษณะ ได้แก่ การให้คำปรึกษา การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาต่อเนื่อง การถ่ายทอดเทคโนโลยี และองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือเป็นที่พึงทางวิชาการ ที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนและสังคม

สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวิฐานทร ในฐานะหน่วยงานที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียน การสอน การวิจัยของมหาวิทยาลัย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ จึงจัดโครงการห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ เพื่อให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต 2 อำเภอดำรงวิทยะปาลัย จังหวัดสงขลา ที่ต้องการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อม ตั้งแต่การบริหารจัดการห้องสมุดอย่างเป็นระบบ จัดทำฐานข้อมูลการสืบค้นด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมห้องสมุด ตามข้อกำหนดห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ 3 ดี คือ หนังสือและสื่อการเรียนรู้ดี บรรยากาศและสถานที่ดี บรรณารักษ์และกิจกรรมดี เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูหรือนักเรียน มีนิสัยรักการอ่านและรักการเรียนรู้ตามความต้องการของโรงเรียน และสอดคล้องกับนโยบายด้านการบริการวิชาการแก่สังคมของสำนักฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ การทำฐานข้อมูลการสืบค้น และการให้บริการยืม-คืน ด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
2. เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการบริการห้องสมุดโรงเรียน ให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหรือแหล่งเรียนรู้
3. เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ปลุกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่นักเรียน และครู
4. เพื่อสร้างเครือข่ายห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 2 จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. ประชุมคณะกรรมการโครงการบริการวิชาการ เพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะจัดโครงการโรงเรียนต้นแบบ โดยเป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา เขต 2 อำเภอดาหลวง จังหวัดสงขลา และมีพื้นที่ตั้งห่างจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไม่เกิน 50 กิโลเมตร
2. สำรวจความสนใจและประเมินสภาพความพร้อมของโรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน และบรรณารักษ์หรือครูที่ดูแลห้องสมุดของโรงเรียน
3. ประชุมคณะกรรมการบริการวิชาการ เพื่อคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ และแจ้งกลับโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก
4. ประชาสัมพันธ์ขอรับบริจาคหนังสือที่หน้าเว็บไซต์ เพื่อขอรับบริจาคทั้งหนังสือใหม่และที่ใช้แล้ว ทุกประเภท เช่น หนังสือสารคดีทั่วไป หนังสือเสริมทักษะ วารสารวิชาการ นิตยสารบันเทิง นิยาย การ์ตูนความรู้ เป็นต้น
5. ดำเนินการจัดกิจกรรม ตามมาตรฐานของห้องสมุด 3 ดี ดังนี้
 - 5.1 หนังสือดี หมายถึง มีหนังสือหรือสื่อการเรียนรู้ทั้งในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อมัลติมีเดีย หรือสื่ออื่นๆ ต้องมีเนื้อหาที่ดี มีคุณภาพ และไม่เป็นภัยต่อสังคม
 - 5.2 บรรณาคาสดี หมายถึง มีบรรณาคาสที่เอื้ออำนวยต่อการอ่านหนังสือ เข้ามาใช้บริการแล้วรู้สึกสะดวกสบาย ที่สำคัญต้องประหยัดพลังงาน
 - 5.3 บรรณารักษ์ดี หมายถึง บรรณารักษ์มีความรู้ และมีความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติงาน
6. ร่วมกับโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน Open Library @School
7. ติดตามและประเมินผลห้องสมุดที่เข้าร่วมโครงการ

ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ เป็นโครงการบริการวิชาการสู่สังคม ที่สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทราฯ จัดขึ้นเพื่อพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของโรงเรียน ด้วยการสร้างโรงเรียนต้นแบบตามมาตรฐานของห้องสมุด 3 ดีให้แก่โรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดสงขลา และสร้างโรงเรียนซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. การดำเนินโครงการห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 - เดือนกันยายน 2559 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 6 โรงเรียน ดังนี้
 - 1.1 โรงเรียนบ้านควน ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
 - 1.2 โรงเรียนบ้านปลักคล้า ต.โคกม่วง อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา
 - 1.3 โรงเรียนวัดทุ่งลุงมิตรภาพที่ 198 ต.ทุ่งลุง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
 - 1.4 โรงเรียนบ้านหนองนายขุย ต.คลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
 - 1.5 โรงเรียนวัดปรางแก้ว ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา
 - 1.6 โรงเรียนบ้านโคกพยอม ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา
2. การจัดหาและคัดเลือกหนังสือให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลงฯ สำรวจความต้องการจากโรงเรียนและประชาสัมพันธ์ขอรับบริจาคหนังสือที่หน้าเว็บไซต์ เพื่อขอรับบริจาคทั้งหนังสือใหม่และที่ใช้แล้วทุกประเภท เช่น หนังสือสารคดีทั่วไป หนังสือเสริมทักษะ วารสารวิชาการ นิตยสารบันเทิง นิยาย

การทุนความรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ได้รับเงินสนับสนุนซื้อหนังสือจากบริษัทหัดพิทย์ โดยให้นักเรียนมาเลือกคัดเลือกหนังสือในงานมหกรรมหนังสือ (PSU Book Fair) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3. การจัดห้องสมุดโรงเรียน เพื่อให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านและการเรียนรู้ โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมห้องสมุด ดังนี้

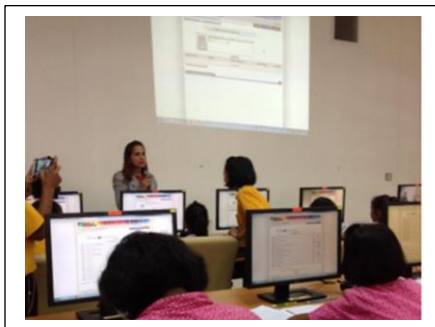
- 3.1 เตรียมหนังสือและวัสดุห้องสมุดให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้
- 3.2 จัดหนังสือให้เป็นหมวดหมู่และเรียงบนชั้นวาง
- 3.3 จัดสถานที่ โต๊ะอ่านหนังสือ และตกแต่งห้องสมุดด้วย ภาพการ์ตูน สัญลักษณ์ หรือป้ายต่าง ๆ

ภาพที่ 1 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมห้องสมุด

4. การอบรมความรู้พื้นฐานด้านการจัดการห้องสมุดสำหรับครู-นักเรียนที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด เพื่อให้บรรณารักษ์มีความรู้และความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติงาน

- 4.1 การบริหารการจัดการห้องสมุดโรงเรียนยุคใหม่
- 4.2 การวิเคราะห์เลขหมู่ระบบดิวอี้ อย่างง่าย และแนะนำมาตรฐาน MARC21
- 4.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการใช้โปรแกรม ULibM ระบบสร้างฐานข้อมูล พิมพ์บาร์โค้ด และบัตรสมาชิก
- 4.4 การอบรมเชิงปฏิบัติการใช้โปรแกรม ULibM สำหรับยุวบรรณารักษ์

ภาพที่ 2 การอบรมความรู้พื้นฐานการจัดการห้องสมุด

ผลจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องความรู้พื้นฐานการจัดการห้องสมุดและระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ULibM ทำให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการสามารถติดตั้งระบบ ULibM สร้างฐานข้อมูลการสืบค้นได้เอง และมีนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทำหน้าที่ยุวบรรณารักษ์ช่วยงานห้องสมุดได้อย่างดี

5. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนสนใจในการอ่าน และเกิดนิสัยรักการอ่าน อาทิ การเล่านิทาน การเสนอหนังสือ การตอบปัญหาจากหนังสือ และการใช้เกมนำไปสู่การอ่าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลงฯ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้แก่นักเรียน แบ่งกิจกรรมตามระดับชั้น ดังนี้

- 5.1 ระดับอนุบาล ได้แก่ เกมแข่งขันเล่านิทานและตอบคำถามชิงรางวัลจากนิทาน
- 5.2 ระดับประถมศึกษา 1-3 ได้แก่ เกมสัปดาห์คำและหาคำตอบจากพจนานุกรม เกมสัปดาห์ปัญหาจากหนังสือ และการเล่าเรื่องและสรุปความจากหนังสือที่อ่าน
- 5.3 ระดับประถมศึกษา 4-6 ได้แก่ แข่งขันเล่านิทาน เกมสัปดาห์ปัญหาจากหนังสือ เกมสัปดาห์คำและหาคำตอบจากพจนานุกรมการเล่าเรื่องและสรุปความจากหนังสือที่อ่านจับคู่วรรณกรรม และเกมฉันทน์รักเมืองไทย

ภาพที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

จากการดำเนินการโครงการห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 - เดือนกันยายน 2559 มีการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 410 คน ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.70) และมีการสัมภาษณ์ผู้บริหารบรรณารักษ์ และครูที่ดูแลงานห้องสมุด ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรพัฒนาโครงการไปสู่การพึ่งพาตนเอง โดยการจัดโครงการให้คำปรึกษาด้านห้องสมุดแก่เครือข่ายห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ
2. จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบปีละ 1 ครั้ง
3. ต้องมีการติดตามประเมินผลห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบเป็นระยะ
4. จัดทำสหบรรณานุกรมเครือข่ายห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ

การนำไปใช้ประโยชน์

1. ได้ห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ ที่เป็นแหล่งศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้ให้กับครูและนักเรียน ที่มีระบบการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ การค้นหาหนังสือ มีบริการห้องสมุดยืม-คืนอัตโนมัติที่สะดวกรวดเร็ว มีกิจกรรมช่วยสร้างนิสัยรักการอ่าน และสภาพแวดล้อมของห้องสมุดโรงเรียนที่สะอาด สวยงาม น่าใช้บริการ
2. มีเครือข่ายห้องสมุดโรงเรียนต้นแบบ ที่สามารถสร้างความร่วมมือและช่วยพัฒนาโรงเรียนอื่น ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 อำเภอดงหลวง จังหวัดสงขลา

รายการอ้างอิง

- สมปอง ใจดีเฉย, ชูชีพ อ่อนโคกสูง, พาสนา จุลรัตน์, พิมพ์ชยา ธนโชติชุตีวัฒน์, ธนะเมศฐ์ ธนโชติชุตีวัฒน์, วิฑูรย์ ยวงสะอาด และสกล ขุขันธิน. (2553). 5 โรงเรียนต้นแบบเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น. กรุงเทพฯ : อินฟินิท โกลบอลเทรด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). หนังสือชุดส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.